

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Розкрито сутність та роль конкурентоспроможності системи оподаткування з урахуванням тенденцій ретроспекції та сучасних аспектів. Охарактеризовано напрями прояву податкової конкуренції. Висвітлено специфіку та методику визначення рівня розвитку податкової системи та рівня економічної свободи. На підставі проведеного аналізу виявлено, що в Україні система оподаткування і рівень економічної свободи значно поступаються країнам Європейського Союзу. На підставі проведеного аналізу виявлено, що в Україні система оподаткування і рівень економічної свободи значно поступаються країнам Європейського Союзу. На підставі цього було систематизовано причини низького темпу розвитку системи оподаткування в Україні, та, відповідно, займання слабких позицій у міжнародних рейтингах. Звернено увагу на пріоритети розвитку системи оподаткування у європейських країнах. Систематизовано напрями підвищення рівня конкуренто-спроможності національної системи оподаткування в контексті активізації євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: міжнародна економіка, фінансова політика, податкова конкуренція, економічна свобода, система оподаткування, європейська інтеграція.

JEL: E62, H20, H87

Постановка проблеми. Податкове середовище, у якому функціонують суб'єкти господарювання, є одним із факторів, що визначають його конкурентоспроможність поряд із якістю продукції та послуг, наявністю ефективної стратегії маркетингу та збуту, ступенем кваліфікації персоналу і менеджменту, технологічним рівнем виробництва, доступністю джерел фінансування, інноваційним характером діяльності тощо. Підвищення ефективності оподаткування створює стимули для розвитку підприємництва, приводить до зменшення масштабів тіньової економіки, підвищує рівень соціального добробуту та збільшує державні доходи. Зважена, стратегічно зумовлена система оподаткування здатна не лише підвищити стійкий суспільно-економічний розвиток країни, але й виступити фактором політичної стабільності, чинником формування зовнішнього іміджу країни, каталізатором освоєння інвестицій та інновацій. Все це в комплексі відіграє важливу роль для функціонування інститутів оподаткування в Україні та сприяє їхній адаптації до вимог сучасного європейського рівня.

Аналіз публікацій. У наукових працях Б. Генсера, М. Роттера, І. Караваєвої, А. Крисоватого, О. Соскіна, Л. Тарангул, В. Федосова, В. Юрченка, багатьох інших висвітлено основні аспекти здійснення податкової політики з урахуванням національних

та світових особливостей. Дослідження питання формування конкурентоспроможності податкової системи проводили у своїх роботах такі вчені, як: Ч. Тібо, І. Безбалько, Т. Єфименко, Ю. Іванов, Д. Серебрянський, А. Скоринін, Ю. Турянський, Н. Фролова, С. Юрій та інші. Проте незважаючи на значну кількість праць щодо визначення конкурентоспроможності системи оподаткування, залишаються питання щодо дослідження неформалізованих факторів оцінювання конкурентоспроможності податкової політики в національному та міжнародному економічному просторі.

Метою статті є дослідження актуальних проблем національної податкової політики, пошук шляхів їх усунення задля підвищення конкурентоспроможності української системи оподаткування в період активізації процесів євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Соціальні ефекти від імплементації податкових реформ в Україні відіграють вагомий роль для платників податків і громадян. Держава з розвинутою системою оподаткування та одночасно з високим рівнем податкової культури платників податків спроможна дієво конкурувати у світовому фіскальному просторі. За своєю суттю конкурентна боротьба внутрішніх правил оподаткування з зовнішніми і є податковою конкуренцією. Тому при розробці основних напрямів податкової політики національні уряди не повинні враховувати виключно власні національні міркування (рівень податкового навантаження, захист вітчизняних виробників, необхідність фінансування соціальних заходів, рівень боргу тощо). Сучасна податкова політика – це майстерність поєднання внутрішніх національних потреб та зовнішніх умов ведення бізнесу. Стратегічні орієнтири в податковій політиці повинні насамперед враховувати вкрай мінливу глобальну економіку та зміни в податкових системах інших країн, особливо торговельних партнерів та юрисдикцій з низьким податковим навантаженням.

Одним із перших авторів, який розкрив механізм дії податкової конкуренції, був американський економіст Ч. Тібу. У рамках теорії місцевих видатків він обґрунтував положення про те, що мобільні домогосподарства та підприємства мають схильність до міграції в ті регіони, які найбільше відповідають їх вподобанням щодо якості місцевих суспільних видатків і рівня доходів. Ч. Тібу дійшов висновку, що подібне відбувається також і відносно рівня оподаткування. Він писав, що аналогічно до того, як споживачі “голосують своїми гаманцями”, купуючи товари на ринку, жителі “голосують ногами”, мігруючи з одного регіону в інший. Прагнучи залучити якомога більше жителів до своєї територіальної одиниці, регіональні та місцеві державні органи місцевого самоврядування змушені знижувати витрати домогосподарств і підприємств, пов'язані зі сплатою податків [1, с. 422].

До податкової конкуренції можуть залучатись як окремі країни, так і регіони всередині однієї країни. Залежно від того, у якому напрямі відбувається конкуренція, виділяють вертикальну та горизонтальну податкову конкуренцію. Горизонтальна податкова конкуренція відбувається між різними країнами або між державними органами місцевого самоврядування одного рівня. Вертикальна конкуренція – це конкуренція за розподіл податкових надходжень між органами влади всередині однієї країни (наприклад, між центральними та регіональними або між регіональними та місцевими), якщо вони накладають свої податки на одну податкову базу [2, с. 49–50].

В умовах глобалізації, враховуючи процеси інтеграції та посилення міжнародної конкуренції, мета кожної держави полягає у формуванні податкової політики щодо

створення найбільш привабливого бізнес-клімату з метою збільшення грошових потоків, які використовуються на виконання державою її пріоритетних функцій: забезпечення добробуту населення та розвиток економіки.

При формуванні податкової політики беруться до уваги соціально-економічні інтереси держави, справедливий розподіл податкового навантаження при врахуванні зовнішніх умов ведення бізнесу. Саме податкова політика відіграє головну роль у міжнародній конкуренції та у формуванні конкурентоспроможності національної економіки за фінансовий та інтелектуальний капітал, робочу силу та природні ресурси.

Загалом оцінювання рівня конкурентоспроможності має враховувати такі фактори, як: якість наданих послуг, співвідношення податкових доходів та витрат на їх адміністрування, забезпеченість відповідними ресурсами постачальника послуг тощо [3, с. 161].

У контексті оподаткування держава виступає постачальником послуг, а платники податків – їх споживачами. Забезпеченість ресурсами передбачає наявність робочої сили, природних ресурсів, відповідної інфраструктури тощо. Якість зумовлюється забезпеченням державних гарантій для бізнесу, інформаційної захищеності як для залучення іноземного інвестора, так і для перешкодження відтоку коштів вітчизняного платника податків за межі своєї країни.

Основними індикаторами конкурентоспроможності податкової системи країни є: загальна кількість податків і зборів, ставки податку на доходи (прибуток) фізичних та юридичних осіб, рівень податкового навантаження, ефективність діяльності податкових органів, стабільність податкового законодавства.

Оцінка податкової системи входить до складу методики розрахунку Індексу економічної свободи – показника, який щорічно розраховується Wall Street Journal і Heritage Foundation для більшості країн світу.

Усі країни за цим індексом діляться на такі групи: з вільною економікою (при величині показника від 80,0 до 100,0); з переважно вільною економікою (від 70,0 до 79,9); з помірно вільною економікою (від 60,0 до 69,9); з переважно невільною економікою (від 50,0 до 59,9); і з невільною (репресивною) економікою (від 0 до 49,9) [4].

Відповідно до згаданого світового рейтингу, країнами-лідерами з вільною економікою є: Гонконг, Сінгапур, Нова Зеландія, Австралія та Швейцарія (табл. 1).

Таблиця 1

Рейтинг країн світу за індексом економічної свободи та макроекономічними показниками у 2015 році

Рейтинг	Країна	Значення індексу	Ставка прибуткового оподаткування громадян	Ставка податку на прибуток	Рівень податкового навантаження	ВВП на 1ос. населення	Державні витрати (у % до ВВП)
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Країни з вільною економікою</i>		<i>(100-80)</i>					
1	Гонконг	89,6	15	16,5	13,7	52722	18,5
2	Сінгапур	89,4	20	17	14	64584	14,4
3	Нова Зеландія	82,1	33	28	32,9	30493	43,6
4	Австралія	81,4	45	30	26,5	43073	35,7
5	Швейцарія	80,5	40	24	28,2	46430	34,1

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Країни з переважно вільною економікою</i>		(79,9-70)					
6	Канада	79,1	29	15	30,7	43472	41,5
8	Естонія	76,8	21	21	32,5	23144	39,5
11	Данія	76,3	56	24,5	48	37900	57,2
12	США	76,2	39,6	35	24,3	53101	40,1
13	Великобританія	75,8	45	21	35,2	37307	48,2
16	Німеччина	73,8	47,5	15,8	37,6	40007	44,7
20	Японія	73,3	40,8	25,5	28,6	36899	42,0
22	Грузія	73,0	20	15	25,5	6145	29,6
23	Чехія	72,5	15	19	35,5	27200	44,5
33	Ізраїль	70,5	48	26,5	28,3	34770	41,7
<i>Країни з помірно вільною економікою</i>		(69,9-60)					
37	Латвія	69,7	24	15	27,6	19120	36,9
40	Бельгія	68,8	50	33	45,3	37881	54,7
42	Польща	68,6	32	19	20,1	21214	42,0
45	Кіпр	67,9	35	12,5	25,9	25265	45,9
49	Іспанія	67,6	52	30	32,9	29851	44,8
50	Словаччина	67,2	25	22	28,5	24605	38,7
57	Румунія	66,6	16	16	28,2	13396	35,4
58	Мальта	66,5	35	35	35,2	27840	43,1
69	Казахстан	63,3	10	20	13,5	14391	22,4
70	Туреччина	63,2	35	20	27,7	15353	37,6
73	Франція	62,5	45	34,3	45,3	35784	57,0
80	Італія	61,7	43	27,5	44,4	30289	50,6
90	Сербія	60,0	15	15	36,2	11269	49,3
<i>Країни з переважно невільною економікою</i>		(59,9-50)					
111	Молдова	57,5	18	12	32	3736	40,1
130	Греція	54,0	42	26	33,8	24012	58,5
139	Китай	52,7	45	25	19,4	9844	24,8
140	Таджикистан	52,7	13	15	19,9	2354	24,6
143	Росія	52,1	13	20	28,7	17884	37,5
<i>Країни з репресивною економікою</i>		(59,9-50)					
153	Білорусь	49,8	12	18	29,8	15753	38,9
160	Узбекистан	47,0	22	9	20,3	3762	33,0
162	Україна	46,9	17	18	38,9	7423	49,0
169	Аргентина	44,1	35	35	29,5	18749	44,3
172	Туркменістан	41,4	10	8	21	9510	14,7
177	Куба	29,6	50	30	20,5	н/д	60,2

Примітка. Побудовано на основі [4, 5]

За даними, станом за 2015 р. рейтинг складався для економік 178 країн, серед яких в загальному підсумку Україна займає 162 місце – вона потрапила до категорії країн з репресивною економікою. Із країн колишнього Радянського Союзу лише Білорусь, Узбекистан та Туркменістан мають такий низький рівень економічної свободи.

У 2016 р. ситуація для України у рейтингу країн за рівнем економічної свободи кардинально не змінилася, зокрема значення індексу зменшилося на 0,1 до 46,8, а місце залишилося без змін на найнижчому рівні серед країн Європи (табл. 2).

Таблиця 2

Індекс економічної свободи деяких країн Європи у 2016 році

№ п/п	Місце у світовому рейтингу	Назва країни	Індекс економічної свободи	Групування
1	4	Швейцарія	81,0	Країни з вільною економікою
2	8	Ірландія	77,3	
3	9	Естонія	77,2	Країни з переважно вільною економікою
4	10	Великобританія	76,4	
5	12	Данія	75,3	
6	13	Литва	75,2	
7	16	Нідерланди	74,6	
8	17	Німеччина	74,4	
9	20	Ісландія	73,3	
10	21	Чехія	73,2	
11	28	Австрія	71,7	
12	36	Латвія	70,4	
13	39	Польща	69,3	Країни з помірно вільною економікою
14	43	Іспанія	68,5	
15	58	Угорщина	66,0	
16	60	Болгарія	65,9	
17	64	Португалія	65,1	
18	75	Франція	62,3	
19	77	Сербія	62,1	
20	86	Італія	61,2	
21	90	Словенія	60,6	
22	103	Хорватія	59,1	
23	108	Боснія і Герцеговина	58,6	
24	117	Молдова	57,4	
25	138	Греція	53,2	Країни з репресивною економікою
26	157	Білорусь	48,8	
27	162	Україна	46,8	

Примітка. Побудовано на основі [6].

Характерною особливістю сучасного етапу розвитку вітчизняної системи оподаткування є неузгодження і конфліктні ситуації між контролюючими органами у сфері оподаткування та платниками податків. Аналізуючи об'єктивні умови, що сприяють виникненню та загостренню таких конфліктних ситуацій, слід зауважити, що останні зумовлені цілим рядом причин, серед яких насамперед слід виділити не врегульованість правових гарантій для учасників податкових відносин, відсутність прозорих і ефективних механізмів захисту прав платників податків, щодо яких держава займає домінуюче становище, низький рівень податкової культури та відсутність податкової свідомості у платників податків.

Аналізуючи сучасні заходи податкової реформи в Україні, можна констатувати, що методи роботи контролюючих органів у сфері оподаткування загалом та податкових органів зокрема характеризуються певною однобокістю, яка розрахована переважно на примусове адміністрування податкових платежів. Щодо методів, спрямованих на прищеплення та розвиток у платників податків податкової свідомості, орієнтованої на добровільне

обчислення та сплату податків до бюджетів усіх рівнів, то їм, на жаль, не приділяється належної уваги в роботі фіскальних органів, що певною мірою суперечить принципам податкової політики країн ЄС.

Додатковим дестабілізуючим чинником негативного впливу податкової системи на підприємницьку діяльність є також велика кількість винятків із законодавства, які не лише послаблюють прозорість системи оподаткування, а й звужують податкову базу, підвищують витрати на податкове адміністрування, знижують фіскальну віддачу того чи іншого податкового платежу, в окремих випадках порушують вартісні відтворювальні пропорції. Складна система оподаткування істотно підвищує витрати на адміністрування податкових платежів, а поза межами сфери оподаткування породжує негативні корупційні дії [7, с. 59–60]. Правова база податкової діяльності обслуговує модель державно-монополістичного капіталізму, система підпорядкована інтересам кланових фінансово-корпоративних груп, створюючи їм умови для отримання максимального монопольного прибутку і гальмуючи ринкові трансформації та пригнічуючи розвиток середнього класу як основи моделі народного капіталізму і фактора конкурентного розвитку [8].

Динамізм євроінтеграційних процесів вимагає від національної системи оподаткування переналадження пріоритетів на європейський мотив задля зміцнення її конкурентоспроможності (табл. 3).

Таблиця 3

Систематизація пріоритетів оподаткування в країнах ЄС

Пріоритети в оподаткуванні	Країни
надання переваги оподаткуванню прибутку з корпорацій	Данія, Великобританія, Нідерланди, Люксембург, Чехія
вирівнювання фіскальної функції прибуткового податку та соціальних платежів з працівників	Німеччина, Франція, Австрія, Словенія, Польща
максимальна увага податку з доходів фізичних осіб при незначному навантаженні на соціальні платежі	Данія, Швеція, Фінляндія, Нідерланди
обмеження прогресії прибуткового податку з метою детінізації доходів окремих верств населення	Країни Балтії, Болгарія, Словаччина, Румунія
суттєве формування доходів бюджетів за рахунок податків на майно	Нідерланди, Ірландія та Кіпр
активізація розвитку механізмів ресурсного оподаткування	Великобританія і Норвегія

Примітка. Побудовано на основі [9].

Поряд з цим заслуговує уваги ініціатива Німеччини та Франції щодо запровадження тактики сучасної європейської податкової гармонізації:

– прийняття спільних рішень у сфері координації податкової політики ЄС шляхом одержання більшості голосів країн-членів ЄС; при цьому пропонується заборонити можливість накладання вето незгодними сторонами;

– укладання угоди з новими членами ЄС про своєрідний “податковий коридор”, тобто фіксація і без того помірних ставок прямих та непрямих податків у країнах, які тільки вступили в ЄС, та недопущення їх зменшення в подальшому;

– необхідність проведення серйозних реформ в країнах, що приєдналися (особливо

ті, які мають великий бюджетний дефіцит). Основна мета – забезпечити бюджетну економію та скоротити державні витрати;

– підвищення рівня прямого оподаткування як одного із основних напрямів майбутньої податкової реформи у країнах, що приєдналися;

– нарощування надходжень за рахунок непрямих податків шляхом вирівнювання ставок ПДВ на різні види споживчих товарів [10].

Безумовно, на сьогодні у рамках ЄС ще залишається невирішеним питання щодо формування єдиного оптимального європейського оподаткування, яке б виступало передумовою стабільно високих темпів соціально-економічного зростання інтегрованих національних економік.

На думку Д. Серебрянського, конкурентні переваги в податковій політиці повинні концентруватися в двох аспектах: по-перше, привабливість України як місця для концентрації інноваційних виробництв, інвестицій, висококваліфікованих працівників в порівнянні з іншими країнами; по-друге, здатність національних компаній виходити на міжнародні ринки та впевнено конкурувати з іноземними компаніями [11].

В контексті зазначеного, заходами, що здатні підвищити рівень конкурентоспроможності національної системи оподаткування та активізувати інтеграцію податкової системи України до Європейських стандартів, можна вважати наступні:

1) спрощення податкового адміністрування (простота сплати податків, уніфікований облік та звітність, повний перехід на електронну форму подачі звітності, спрощення процедури сплати податків);

2) зменшення кількості податкових платежів;

3) тотальна ліквідація податкових пільг та введення єдиної інвестиційної податкової пільги на недискримінаційній основі;

4) зниження соціальних відрахувань;

5) підвищення значущості рентних та екологічних платежів;

6) створення системи оподаткування, яка базується на сервісних відносинах між бізнесом та владою;

7) розвиток ринку податкового консультування згідно з європейським досвідом;

8) застосування прозорих схем фінансової санації та ліквідації банкрутства неплатоспроможних платників податків;

9) розробка ефективних механізмів протидії корупції та скорочення обсягів тіньового обороту [12].

Висновки. Отже, в результаті дослідження актуальних проблем в податковій системі України було підтверджено низький рівень її конкурентоспроможності у глобальній економічній системі. Сьогодні необхідно здійснювати фіскальну політику таким чином, щоб рівень тиску на суб'єктів господарювання не призводив до мінімізації ними інноваційних проектів та припинення діяльності малого бізнесу. Досить влучно на даному етапі розвитку економіки можна використати практику надання підприємствам інвестиційного податкового кредиту. Така пільга вдало функціонує у більшості країн ЄС та приносить масу ефектів для платників податків і держави. Поряд з цим важливо відносити суб'єктів оподаткування та Державної фіскальної служби України комплексно переводити на новий сервісний рівень, який повинен включати пріоритетність забезпечення в державі високого рівня податкової культури. Обізнаність і грамотність платників податків

приведе до зменшення помилок в податковому декларуванні та продукуватиме зниження кількості податкових перевірок. Для зниження рівня тінізації економіки може слугувати такий інструмент як “податкова амністія”, але його використання має обов’язково враховувати світові надбання. Запропоновані в результаті проведеного дослідження пропозиції поряд із зазначеними заходами неодмінно призведуть до підвищення рівня конкурентоспроможності української системи оподаткування на тлі активізації євро інтеграційних процесів. Вказане також має призвести до збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів, зростання прибутків підприємств та доходів громадян, і як наслідок – підвищення добробуту української нації.

Список використаних джерел

1. Tiebout C.M. A pure theory of local expenditures // *Journal of Public Economics*. – 1956. – № 64. – P. 416–424.
2. Фролова Н. Б. Податкова конкуренція: нові виклики реформі податкової системи України / Н. Б. Фролова // *Економіка і прогнозування : науково-аналітичний журнал*. – 07/2009. – № 3. – С. 48–60.
3. Скоринін А. П. Конкурентоспроможність податкової політики України / А. П. Скоринін // *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць: у 2-х вип. / ГДТУ. – Маріуполь, 2015. – Вип. 2, Т. 2. – С. 159–167.*
4. Безпалько І. Р. Аналіз конкурентоспроможності податкової системи України в сучасних глобалізаційних умовах [Електронний ресурс] / І. Р. Безпалько // *Ефективна економіка*. – 2015. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/26.pdf.
5. *Index of Economic Freedom: Wall Street Journal, Heritage Foundation* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.heritage.org/index/>.
6. Рейтинг вільних економік світу за 2016 рік / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tsn.ua/groshi/u-mizhnarodnomu-reytingu-ekonomichnoyi-svobodiv-ukrayinu-zalishili-na-poperednomu-misci-582122.html>.
7. Караваева И. В. Оптимальное налогообложение: теория и история вопроса : моногр. / И. В. Караваева. – М. : Анкил, 2010. – 288 с.
8. Соскін О. І. Трансформація податкової системи в контексті формування сучасної економічної моделі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kibit.com.ua/en/press/articles/?view=261>.
9. Юрченко В. В. Сучасні тенденції розвитку та гармонізації податкових систем країн Європейського Союзу. Вектори для України / В. В. Юрченко // *Ефективна економіка*. – 2013. – № 12. – С. 10–15.
10. Genser B., Reutter M. A Fiscal Policy in Action. Moving Towards Dual Income Taxation in Europe // *FinanzArchiv*. – 2007. – Vol. 63. – № 3. – P. 436–456.
11. Серебрянський Д. М. Напрями підвищення конкурентоздатності вітчизняної системи оподаткування в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / Д. М. Серебрянський. – Режим доступу : <http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/sdm-vystup.pdf>.
12. Турянський Ю. І. Вплив податків на конкурентоспроможність української економіки / Ю. І. Турянський // *Ефективна економіка*. – 2014. – № 5.

References

1. Tiebout C.M. A pure theory of local expenditures. *Journal of Public Economics*, 1956, No. 64, pp. 416–424 [in English].
2. Frolova N.B. Podatkova konkurentsia: novi vyklyky reformi podatkovoi systemy Ukrainy [Tax competition: new challenges of reforming Ukraine's system of taxation]. *Ekonomika i prohnozuvannia – Economy and Forecasting*, 2009(7), No.3, pp. 48–60 [in Ukrainian].
3. Skorynin A.P. Konkurentospromozhnist podatkovoi polityky Ukrainy [Competitiveness of Ukraine's system of taxation]. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti: zbirnyk naukovykh prats: u 2-kh vyp. – Theoretical and practical aspects of economy and intellectual property: collected papers (in 2 issues)*, Mariupol, 2015, Issue. 2, Vol. 2, pp. 159–167 [in Ukrainian].
4. Bezpalko I.R. Analiz konkurentospromozhnosti podatkovoi systemy Ukrainy v suchasnykh hlobalizatsiinykh umovakh [Analysis of competitiveness of Ukraine's taxation system in today's global environment]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 2015, from http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/26.pdf [in Ukrainian].
5. Index of Economic Freedom. *Wall Street Journal*, Heritage Foundation, from <http://www.heritage.org/index/> [in English].
6. Reitynh vilnykh ekonomik svitu za 2016 rik [The world free market economies ranking 2016], from <https://tsn.ua/groshi/u-mizhnarodnomu-reytingu-ekonomichnoyi-svobodi-ukrayinu-zalishili-na-poperednomu-misci-582122.html> [in Ukrainian].
7. Karavaeva Y.V. Optymalnoe nalogooblozhenie: teoriia i istoriia voprosa: monografiia [Optimal taxation: theory and background]. Moscow: Ankil, 2010, 288 p. [in Russian].
8. Soskin O.I. Transformatsiia podatkovoi systemy v konteksti formuvannia suchasnoi ekonomichnoi modeli Ukrainy [The transformation of the tax system in the context of the current economic model Ukraine], from <http://kibit.com.ua/en/press/articles/?view=261> [in Ukrainian].
9. Yurchenko V.V. Suchasni tendentsii rozvytku ta harmonizatsii podatkovykh system krain Yevropeiskoho Soiuzu. Vektory dlia Ukrainy [Modern trends and harmonization of tax systems in the European Union. Vectors for Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, 2013, No. 12, pp. 10–15 [in Ukrainian].
10. Genser B., Reutter M. A Fiscal Policy in Action. Moving Towards Dual Income Taxation in Europe. *FinanzArchiv*, 2007, Vol. 63, No. 3, pp. 436–456 [in English].
11. Serebrianskyi D.M. Napriamy pidvyshchennia konkurentozdatnosti vitchyznianoï systemy opodatkuvannia v umovakh hlobalizatsii [Areas of increasing the competitiveness of the domestic taxation system in the context of globalization], from <http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/sdm-vystup.pdf> [in Ukrainian].
12. Turianskyi Yu.I. Vplyv podatkiv na konkurentospromozhnist ukrainskoi ekonomiky [The impact of taxes on the competitiveness of Ukraine's economy]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, 2014, No. 5 [in Ukrainian].

Редакція отримала матеріал 20 березня 2017 р.